

Indvandring – en trussel eller ressource for velfærdsstaten?

Mehmet Ümit Necef

Spændingen mellem velfærdsstaten og indvandringen var indtil for ca. 10 år siden et problem, vi ikke i Danmark var synderligt optaget af.

Den indbyggede modsætning mellem en relativ åben indvandring og den nationalt afgrænsede danske velfærdsmodel blev i større eller mindre grad ignoreret, og man regnede med, at den danske velfærdsstat fint kunne integrere de nytilkomne. Debatten – eller manglen på samme – bar præg heraf. Bare det at inddrage økonomiske og politiske overvejelser blev kritiseret. Det var ensbetydende med »at betragte mennesker i nød som pengemaskiner«, »at have et inhumant menneskesyn« og »at overdrive økonomiens betydning i integrationen«.

Det blev negligeret, at man var nødt til at udvælge personer, der havde ret til at komme ind i landet, når man ikke ville acceptere alle, der gerne ville indvandre. Man så væk fra, at en relativ åben indvandrer- og flygtningepolitik ville komme under stærkt pres, hvis store dele af befolkningen betragtede de nytilkomne som en belastning og ikke som en økonomisk og kulturel gevinst. Og det blev overset, at man frem for kun at operere på det moralske niveau var nødt til også at inddrage politiske og økonomiske hensyn.

Den lukkede nationale velfærdsstat

En velfærdsstat er i princippet et lukket system, som kun kan acceptere indvandrere, der er i stand til at bidrage til den fælles kasse. Den løber ind i både økonomiske og politiske problemer, hvis udefra kommende kan gøre krav på ydelser uden først at have bidraget eller uden på langt sigt at kunne bidrage.

En velfærdsstat, som er åben for en relativ stor indvandring af mennesker, som enten er ufaglærte, eller som har ressourcer, der ikke umiddelbart kan overføres til og nyttiggøres i Danmark, er utænkelig. Den er i høj grad nødt til at være lukket, hvis den skal overleve. En problemfri sameksistens af forholdsvis stor indvandring og en åben velfærdsstat med et rimeligt fintmasket sikkerhedsnet ville forudsætte uudtømmelige finansielle ressourcer.

Velfærdsstatens hovedprincip er omfordeling med henblik på at skabe en større lighed i samfundet. Det, der kan stilles til borgerenes rådighed, vil blive mindre og tilbuddene ringere, hvis antallet af personer, der gør krav på ydelser og tilbud, stiger. Det er derfor centralt, hvorvidt indvandrere bidrager til eller belaster finansieringen af den offentlige sektor. Velfærdsstaten kan leve med, at flygtninge eller familiesammenførte de første par år er på overførselsindkomster, fordi de skal lære sproget og eventuelt omskoles og således kun i begrænset omfang bidrager til den fælles kasse; men det bliver problematisk, hvis de i det lange løb ikke bidrager. Derfor er velfærdsstaten nødt til klart at skelne mellem nationale borgere, som har krav på at modtage forskellige ydelser og service, og udlændinge, som ikke kan stille tilsvarende krav.

Spørgsmålet, om indvandrerne bidrager til eller belaster den fælles kasse, er med rette uhyre aktuelt herhjemme, fordi den danske velfærdsstat bygger på universalitet, finansieres via generel beskatning og har et fintmasket sikkerhedsnet. Bidrag og ydelser er – i modsætning til mange andre velfærdsstater – afkoblet fra hinanden. I Danmark omfatter universaliteten også dem, der har permanent opholdstilladelse.

Man behøver altså ikke at være statsborger for at have adgang til ydelserne. Udlændinge uden statsborgerskab har de samme rettigheder som landets borgere. Det tages i en sådan grad som en selvfølge, at mange danskere bliver overraskede over, at man i en række vestlige demokratier (fx USA) skelner mellem statsborgere og udlændinge med permanent opholdstilladelse, når det drejer sig om adgangen til sociale ydelser.

Mange teoretikere påpeger forholdet mellem en vis kulturel homogenitet og udviklingen af en velfærdsstat. Det gælder sandsynligvis i højere grad for europæiske og ikke mindst nordeuropæiske lande, hvor idealet traditionelt har været, at de nationale grænser skal være sammenfaldende med kulturens og sprogets (dvs. etnicitetens). Således er de skandinaviske lande, der betragtes som de mest veludviklede velfærdsstater, nogle af verdens mest etnisk og religiøst homogene lande.

Den amerikanske model

Man skal være forsigtig med at overføre amerikanske erfaringer til Danmark, fordi de er præget af skepsis mod at betale til racemæssige og etniske minoriteter; men situationen i USA kan alligevel give os et pejlemærke, hvis vi skal forstå danskeres modvilje mod at dele deres velfærd med indvandrere og flygtninge.

Nyere amerikansk forskning afprøver forskellige teorier, der skal forklare, hvorfor USA ikke har en europæisk velfærdsstatsmodel. En af grundene er, argumenteres det, at racemæssig fragmentering og overrepræsentation af etniske minoriteter blandt de fattige har spillet en stor rolle som begrænsning på omfordelingen af ressourcer i USA. Flertallet af amerikanere tror, at omfordeling favoriserer racemæssige minoriteter, og det er de imod.

Generelt kan man sige, at amerikanerne anser de fattige som medlemmer af en »anderledes« gruppe, mens europæerne opfatter dem som medlemmer af deres egen gruppe. Racemæssige forskelle mellem de fattige og de mere velhavende amerikanere tenderer mod at skabe forestillinger om de fattige som »de andre« i USA – »os versus dem«, men geografisk eller social isolation kan gøre det samme. Hvis de fattige i USA er isoleret og henregnes til »de andre«, kan fx middelklasseamerikanere mangle sympati for dem. Evnen til at leve sig ind i »den andens« situation svækkes.

Forskellen i viljen til at yde velfærd på tværs af racer betyder, at folk reagerer negativt og fjendtligt, når de ser velfærdsmodtagere, som tilhører en anden race. Omvendt er de mere positivt stemt, når de møder velfærdsmodtagere af samme race. Således er der forbundsstater i USA, der er mere etnisk fragmenterede end andre, og som bruger en mindre andel af deres budget på sociale ydelser og produktive offentlige goder og mere på forebyggelse af kriminalitet.

I en sammenligning kan der peges på to forhold: USA er racemæssigt og etnisk betydeligt mere heterogent end de europæiske lande, og de

amerikanske minoriteter er uforholdsmæssigt højt repræsenteret blandt de fattige. Her tænkes i højere grad på sorte – afroamerikanere – end på indvandrerne i almindelighed.

Modviljen mod at overføre penge til en anden racemæssig eller etnisk gruppe kan muligvis forklare forskellen i omfordelingsgraden mellem USA og Europa. Parallellen i europæisk sammenhæng kunne være de anti-arabiske følelser blandt franskmænd eller de negative følelser over for sigøjnere i Østeuropa. I begge tilfælde er antipatien rettet imod ekstremt fattige grupper.

Vender vi blikket tilbage mod Danmark, mente man i lang tid, at danskerne var hævet over negative holdninger til folk, som var etnisk anderledes, og som gjorde krav på ydelser og service fra den danske velfærdsstat. Sådan er det ikke mere. Der er en stigende tendens til at påpege, at de penge, som bruges til »de fremmede«, kunne være brugt til en række danske »svage grupper«, og der ses en voksende bekymring – ikke kun i befolkningen, men også i dele af den politiske elite – over, at indvandrernes tilstedeværelse og deres stigende antal kan skabe problemer for velfærdsstaten.

Denne holdningsændring ytrer sig i de nedsatte ydelser til de nytilkomne, som også begrundes med hensynet til at styrke tilskyndelserne blandt indvandrerne til at søge arbejde. Selv om der tidligere herskede en udbredt politisk enighed i Danmark om, at man havde en universalistisk velfærdsstat, har de senere års debat om indvandrere sat spørgsmålstegn ved denne enighed. Det bevidnes af debatten om integrationslovene fra 1999 og 2002, som begge tildelte de nytilkomne lavere ydelser end danske statsborgere og tidligere tilkomne indvandrere.

En fornuftig indvandringspolitik?

Fraværet af en bevidst indvandringspolitik er i længden uholdbar, og på basis af såvel danske som udenlandske erfaringer er det nødvendigt at overveje, hvordan en sådan bør tage sig ud. Kunne vi lære noget af de amerikanske erfaringer med indvandring?

Den amerikanske økonom George Borjas argumenterer meget overbevisende for, at den nuværende amerikanske indvandringspolitik skader de fattige amerikaneres – ikke mindst afroamerikanernes – økonomiske muligheder. En mere restriktiv amerikansk politik på området er derfor nødvendig. Det dokumenteres, at de allerfleste, der er indvandret til USA de sidste 20 år, har været ufaglærte. Med henblik på at styre indvandringen taler det for en udvælgelsesmetode, som vil

favorisere dem, det amerikanske arbejdsmarked har brug for, nemlig de yngre, de veluddannede, de faglærte og dem, der taler engelsk. Derfor bør USA uddele færre indrejsetilladelser, ligesom hovedparten af de tilladelser, der gives, bør gå til personer med længere og højere uddannelse. Spørgsmålet er, om vi i Danmark kan lære noget af den amerikanske debat om indvandring i almindelighed og af den omtalte analyse i særdeleshed?

Først og fremmest må man være klar over, at der er meget store forskelle mellem de to lande, hvad angår indvandringspolitik. Danmark, der har haft et erklæret indvandrerstop siden 1973, har slet ikke nogen politik på området. Det betyder, at man som indvandrer kun i meget specielle situationer kan få arbejds- og opholdstilladelse. Hvis man ser bort fra borgere fra de øvrige EU-lande, er de få personer, der har fået mulighed for at komme til Danmark, således specialister af forskellig art – det være sig tyrkiske eller kinesiske kokke eller personer med specifikke kompetencer som fx læger, fysikere, biologer, IT-ingeniører, universitetslærere, musikere osv. Alle andre, der siden 1973 har fået opholds- og arbejdstilladelse i Danmark, er enten familiesammenførte eller flygtninge.

USA derimod har en indvandringspolitik. Man kan således søge om visum og få indrejse ved at tilkendegive, at man »blot« kommer for at arbejde. I løbet af 80'erne og 90'erne modtog USA ca. 730.000 personer om året som legale indvandrere. Desuden modtog landet i samme periode årligt over 100.000 flygtninge, og dertil skal lægges mindst 200.000 illegalt indvandrede. Mange af disse både legale og illegale indvandrere var overvejende ufaglærte.

Den første lære, man kan drage af den amerikanske indvandringspolitik, er, at også Danmark bør gøre et forsøg på at regulere, hvem der kommer ind i landet, så der kun gives arbejdstilladelser til folk med de kompetencer, som efterspørges på det danske arbejdsmarked. Derved kunne Danmark modtage endnu flere personer som indvandrere – og ikke kun som familiesammenførte og flygtninge. Man kan selvsagt indvende, at Danmark allerede nu modtager flygtninge og familiesammenførte, og at det danske samfund har svært ved at integrere dem på arbejdsmarkedet. Hvorfor skulle man så modtage endnu flere?

Problemet er imidlertid, at de familiesammenførte kommer til Danmark, fordi »gamle« eller »nye« danskere eller herboende udlændinge har besluttet sig for at gifte sig med dem, og ikke fordi de

har de kompetencer, som efterspørges. Myndighederne kan i sagens natur ikke udvælge og udpege »folks udkårne« afhængigt af deres jobmæssige kvalifikationer.

En lignende problematik gælder for flygtningene. Når man modtager flygtninge, kan man ikke operere med økonomiske, men udelukkende med moralske hensyn.

Derfor kunne Danmark vælge at føre en bevidst indvandringspolitik ved hvert år at fastlægge kvoter for hvilke kvalifikationer, man skulle have for at erhverve sig dansk opholds- og arbejdstilladelse, dvs. en slags green card-ordning, som man har i Tyskland.

Alt i alt bør man ved udformningen af en ny indvandringspolitik stille en række grundlæggende spørgsmål: Hvor mange nye indvandrere har vi brug for? Hvilke kriterier skal lægges til grund for udvælgelsen? Hvilke kompetencer skal de potentielle indvandrere have? Kan vi overhovedet regulere familiesammenføringerne? Og endelig: Hvordan skal vi skelne mellem politiske og økonomiske flygtninge?

Indvandrerpolitikken og de »nationale« interesser

Når man diskuterer indvandring, forudsætter det en afklaring af, hvad der er det danske samfunds generelle interesser. Man kunne med samme ret have brugt begrebet »nationale interesser«, men det er i den danske og den europæiske debat svært at anvende dette begreb, fordi begreberne nation og nationale interesser er blevet miskrediteret.

Hvad bør målsætningen for den danske indvandringspolitik så være? Med de nuværende grænser og store forskelle i levestandarden de enkelte lande imellem er svaret, at man bør stræbe efter en maksimering af den økonomiske velfærd for den danske befolkning, som både består af »gamle« og »nye« danskere – men ikke omfatter potentielle indvandrere.

Hvis målet var – hvad det næppe er – at hjælpe relativt fattige lande, er det at tillade indvandring fra disse lande ikke løsningen. Indvandrings- og integrationspolitik skal ikke ses som en del af landets ulandspolitik. Vi kan hjælpe ulandene på en bedre og mere hensigtsmæssig måde ved fx at åbne vores markeder for deres produkter, give støtte til de fattigste i ulandene og forlange, at myndighederne overholder menneskerettighederne osv.

En analyse af indvandrerpolitikken forudsætter en skelnen mellem tre adskilte grupper:

- 1) Danmarks nuværende befolkning («gamle» og »nye« danskere)
- 2) Potentielle indvandrere
- 3) De befolkninger, der bliver tilbage i de mindre rige lande, når de potentielle indvandrere er rejst

De tre grupper har ikke de samme interesser. Hvis Danmark eksempelvis åbner for indvandring af læger og sygeplejersker fra relativt fattige lande som Irak eller Afghanistan, vil det formentlig afhjælpe flaskehalsene i vores sundhedssystem. Samtidig vil det være i de potentielle udvandreres interesse, da de vil opnå en relativ høj indkomst og sikkerhed for sig selv og deres familier.

Omvendt er udvandring af læger eller sygeplejersker til ulempe for de tilbageblevne irakere eller afghanere. En løsning af disses landes problemer bør først og fremmest ses som den veluddannede elites politiske ansvar. Lægger man derfor tyngden i sine mål på en hensyntagen til dem, der bliver tilbage i hjemlandet, når de veluddannede vandrer ud, skal målet om maksimering af den økonomiske velfærd i Danmark nedtones.

Enhver afvejning mellem disse tre gruppers interesser rejser en række etiske og politiske spørgsmål: Har danskere forret til Danmark? Kan man nægte adgang for folk, der ønsker at forbedre deres liv ved at udvandre for at indrejse til Danmark? Er det retfærdigt, at en del af Danmarks befolkning skal betale for de gevinster, som andre dele af befolkningen nyder godt af?

Danske erfaringer

Før der kan gives et bud på en langsigtet dansk indvandringspolitik, er det nødvendigt at se nærmere på vores erfaringer med indvandring og kort gøre status over udviklingen siden 1960'erne.

Danmark har de sidste 15 år i et hidtil uset omfang oplevet et pres ude fra. Indtil indvandrerstoppet 1973 kom »de fremmede« som indvandrere, dvs. for at arbejde, og de fandt som hovedregel beskæftigelse med det samme. Efter 1973 kom de fleste derimod hertil som familiesammenførte eller flygtninge og har efterfølgende haft svært ved at blive integreret på arbejdsmarkedet. Indtil begyndelsen af 1980'erne var indvandrergruppen i Danmark domineret af indvandrere fra Norden og det øvrige OECD-område samt af personer, der i slutningen af 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne kom hertil fra lande som Tyrkiet, Pakistan og Jugoslavien.

Siden midten af 1980'erne har indvandringen til Danmark primært bestået af flygtninge. Samtidig er der som følge af familiesammenføringer sket en fortsat nettoindvandring – primært fra de lande, som indvandrerne oprindeligt kom fra. Danmark er således et af de lande, der i denne periode har haft en meget stor relativ tilvækst i antallet af indvandrere. De danske indvandrere har en sammensætning, hvor en forholdsvis stor andel er nytillkomne, og hvor en meget stor andel kommer fra mindre udviklede lande. Vi ved ikke, om fortsat indvandring påvirker de økonomiske muligheder for de ufaglærte, uanset om de er »gammel«- eller »ny«-danskere.

George Borjas dokumenterer imidlertid, at indvandringen i USA har haft negative konsekvenser for de amerikanske – ikke mindst de afroamerikanske – ufaglærte arbejdere. Indvandringen til USA har medført en betydelig omfordeling af velstand fra arbejdere, som konkurrerer med indvandrere, til arbejdsgivere og forbrugere, der benytter sig af de ydelser, som indvandrerne tilbyder.

Naturligvis er der store forskelle mellem det liberale amerikanske arbejdsmarked og det gennemregulerede danske, og man kan forestille sig, at de danske arbejdere med de svageste kompetencer er blevet beskyttet af de danske arbejdsmarkedsregler og det fintmaskede sociale system.

Det er uklart, om indvandring er en trussel mod de »gammel«- og »nydanske« ufaglærtes økonomiske muligheder, men der foreligger undersøgelser af, hvordan de kortuddannede »gamle« danskere oplever tilstedeværelse af etniske minoriteter. Politologen Peter Nannestad har således dokumenteret, at sandsynligheden for modvilje mod etniske minoriteter i Danmark falder med stigende uddannelsesniveau. Desuden stiger sandsynligheden for modvilje i takt med alderen, dog ikke blandt personer mellem 20 og 24 år. Endelig er modviljen mod etniske minoriteter større blandt personer i lejebolig end blandt boligejere. Der opleves en konkurrencesituation, som tilsyneladende giver næring til modvilje.

Der kan således sættes spørgsmålstegn ved, hvor stor konkurrencen om ufaglærte jobs reelt er mellem danskere og medlemmer af etniske minoriteter. Nannestad henviser til et par undersøgelser, som hævder, at de etniske minoriteter er ofre for en udbredt diskrimination på arbejdsmarkedet. Samtidig er det et meget brugt argument, at etniske minoriteter stort set kun kan få det arbejde, danskerne ikke gider beskæftige sig med. Overordnet set er det diskrimination plus den ufleksible løndannelse på det danske arbejdsmarked, der holder etniske minoriteter ude.

Tager man disse analyser for pålydende – og det kan man roligt gøre – er konklusionen, at mens de ufaglærte indvandrere herhjemme bliver udstødt af arbejdsmarkedet, har de i USA fundet beskæftigelse, men til en lavere løn. Selv om man på det danske arbejdsmarked ikke kan tale om øget konkurrence mellem »gamle« danskere og nydanskere på den ene side og de nytillkomne på den anden, kan man tale om en konkurrence om velfærdsydelse. Samtidig kan man pege på, at ikke mindst ældre danskere oplever denne form for konkurrence.

Nye indvandrere udkonkurrerer »gamle« indvandrere

Det forhold, at modviljen imod etniske minoriteter er koncentreret i bestemte »gammeldanske« grupper, de ældre, de kortuddannede og blandt lejere, tyder på, at disse grupper oplever en konkurrence med indvandrere om knappe ressourcer. Man kan spørge, om også »nydanskene« oplever en konkurrence fra og dermed modvilje imod nye og potentielle indvandrere?

Spørgsmålet, om hvorvidt Danmark skal være mere åben over for fremmede eller mere forsigtig med at give flygtningestatus, er bl.a. behandlet i Rockwool Fondens store analyse af integrationen omkring årtusindskiftet. Den viser, at indvandrerne ikke samlet står bag en liberal flygtningepolitik. Ganske vist ønsker kun 45 pct. af indvandrerne en stramning imod 55 pct. af danskerne, men 45 pct. er en ganske betydelig minoritet, og forskellen til danskerne er ikke afgrundsdyb. Analyserne viser i øvrigt, at der ikke er en fælles holdning hos indvandrerne i modsætning til danskernes holdning. Fx blandt tyrkere og polakker ønsker hhv. 68 og 61 pct. en strammere kurs over for flygtninge, mens pakistanere derimod ligger på linje med danskerne.

Nogle indvandreres negative holdning til et øget antal flygtninge skyldes sandsynligvis ikke racisme, men derimod en oplevet konkurrence i forhold til de nytillkomne grupper om samfundets ressourcer, idet de »gamle« indvandrergrupper konkurrerer med de nye om både overførselsindkomster og om jobs. Desuden foregår der en heftig konkurrence inden for de etniske nicher på arbejdsmarkedet – pizzeriaer, restauranter, kiosker, grønthandler, rengøringsfirmaer osv.

Indvandrerens ønske om en skærpelse af flygtninges adgang til Danmark tyder på, at de »gamle« indvandrere oplever en øget konkurrence om knappe ressourcer med de »nye« og et velfærdstab ved fortsat indvandring fra de ikke-vestlige lande.

Indvandringen og de offentlige finanser

Indvandring har negativ virkning på offentlige finanser. Rockwoolfondens forskere har beregnet, at flygtninge og indvandrere fra ikke-vestlige lande i 1997 og 98 kostede danske skatteydere omkring 9 mia. kr. Hvis man hertil føjer omkostningerne i præ-asylfasen, bliver tallet godt 10 mia. kr.

Man kan mene om dette tal, at det er stort eller beskedent – eller blot konstatere, at det ca. svarer til en pct. af bruttonationalproduktet eller i runde tal til en fjerdedel af omkostningerne ved at drive de danske hospitaler. Set i et andet perspektiv: Mens en dansker og en vestlig indvandrer på 18 år eller derover i 1997 i gennemsnit bidrog med henholdsvis ca. 23.000 kr. og 15.000 kr. til det offentlige, modtog en voksen ikke-vestlig indvandrer i gennemsnit 60.000 kr. Med andre ord var gruppen af ikke-vestlige indvandrere entydigt nettomodtager af offentlige ydelser.

For efterkommere er forskellen på vestlige og ikke-vestlige indvandrere endnu mere markant. Efterkommere af vestlig afstamning bidrog i gennemsnit med 34.000 kr., mens efterkommere fra et ikke-vestligt land i gennemsnit modtog 13.000 kr. Det er således ikke kun i første generation, at der er et problem. Det synes at fortsætte i næste generation. Alt i alt reduceres udgiften langsomt over tid, men den forsvinder ikke.

Der foreligger ikke undersøgelser over, hvor meget den målbare økonomisk gevinst ved indvandring er i Danmark; men kaster vi et blik på forskningen i USA, bedømmes økonomiske gevinster ved indvandring som små.

Den fornuftige danske integrationspolitik

Efter disse konstateringer og overvejelser kan man lettere besvare spørgsmålet om, hvordan en fornuftig indvandringspolitik bør se ud.

Debatten bør handle om, hvad vi som samfund gerne vil opnå ved indvandring: Ønsker vi at undgå, at indvandrere belaster de offentlige finanser, må vi hindre, at endnu flere potentielle modtagere af velfærdsydelser kommer til Danmark. Ønsker vi at hjælpe verdens fattige lande, bør økonomiske overvejelser vige for vores ønske om at hjælpe de fattige i andre dele af verden. Hvis formålet med indvandring er at hjælpe de fattige, er diskussionen om, hvorvidt indvandring er den bedste måde at hjælpe dem på uomgængelig. Der er et grundlæggende behov for afklaring af hvilke mål, vi som land skal forfølge.

Den danske befolknings økonomiske velfærd afhænger både af per capita indkomsten og fordelingen af indkomst i befolkningen. Derfor bør en fornuftig indvandringspolitik sigte på at gøre den danske befolkning rigere, at undgå en forøgelse af de økonomiske uligheder mellem lønmodtagerne i landet og i særdeleshed ikke at placere de dårligt stillede ringere.

Der kan argumenteres for, at danskernes økonomiske velfærd ville blive forøget, hvis landet førte en indvandringspolitik, som favoriserede faglærte og andre personer med relevante kompetencer. Indvandrere med de nødvendige kompetencer tjener mere, betaler højere skatter og forbruger mere end de ufaglærte indvandrere.

Danmark kan i den forbindelse overveje at indføre et pointsystem, som det kendes fra Australien, New Zealand og Canada. Systemet udvælger de indvandrere, som myndighederne anser for de mest »gavn- lige«. Ved at forhindre de personer, som – sat på spidsen – er for gamle, for dårligt eller forkert uddannede, forsøger pointsystemet at matche indvandrere med arbejdsmarkedets behov og dermed reducere den økonomiske byrde, som indvandrere ville udgøre.

Det danske pointsystem kunne indeholde to socio-økonomiske egenskaber: uddannelse og alder. Desuden kunne systemet give højere points til personer, der har kompetencer, som arbejdsmarkedet har brug for, som har fået et jobtilbud før indrejsen i Danmark, og som har slægtninge i Danmark.

At bestemme det magiske tal af faglærte og veluddannede indvandrere – antallet hvor samfundet vinder ved indvandring, og hvor den omfordelingsmæssige effekt kan håndteres inden for de eksisterende rammer – er ikke en nem opgave, og den kan kun løses ved at eksperimentere.

Alt i alt taler en del argumenter for at formulere en ny integrationspolitik. Det skal understreges, at ovenstående overvejelser alene vedrører indvandrere. I forhold til flygtninge kan vi ikke anvende økonomiske argumenter eller regulere adgangen ud fra socio-økonomiske hensyn. Fra et moralsk synspunkt har personer, der søger beskyttelse mod politisk undertrykkelse og forfølgelse, et godt argument for at kræve opholdstilladelse. Ikke desto mindre ser flygtningedebatten også de kommende år ud til at skulle optage sindene.

Argumentationen i dette bidrag inddrager arbejder af den amerikanske økonomiprofessor George Borjas og den danske politolog Peter Nannestad. Der henvises desuden til den supplerende litteratur bagerst i bogen.

